

FEDERÁLNÍ
MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ

K č.j. 016.115/84-ZPO

Příloha č. 3

~~P a j a n á l~~

Výtisk č. : 31

Počet listů: 9

V y s l o u p e n í
ministra zahraničních věcí Československé socialistické republiky
B. ČEŇOUPKA

Vážené soudruzi,

Úvodem bych chtěl poděkovat soudruhům z NDR, osobně soudruhu Oskaru Fischerovi, za srdečné přijetí, pohostinnost a velmi dobrou přípravu a organizaci práce jedenáctého zasedání našeho výboru.

Scházíme se v Berlíně, Klavna něstě NDR, která před nedávnem oslavila 35 let své existence. Lid prvního státu dělníků a rolníků na německé půdě pod vedením jednotné socialistické strany Německa vykročil mírovou cestou a dnes dosahuje významných úspěchů při budování vyspělé socialistické společnosti.

Životem celého našeho socialistického společenství prostupuje slavnostní atmosféra příprav 40. výročí vítězství nad fašismem. Připomínáme si společný revoluční zápas, ve kterém se zrodilo přátelství našich národů nového typu - přátelství rozvíjené na zásadách marxismu-leninismu a socialistického internacionálního složení k upevnění jednoty a sasknutosti celého socialistického společenství. Zvláště vděčně vzpomínáme na roli, kterou v boji za záchranu lidské civilizace sehrál hrdinný sovětský lid a jeho vítězná armáda.

Na slavné nábožné dny příštího roku připadá rovněž jubileum naší organizace Varšavské smlouvy, která se za uplynulých třicet let plně osvědčila jako spolehlivý štít obrany a nezastupitelná základna koordinace společného zahraničně politického postupu bratrských socialistických zemí. Jak jsme již prohlásili na posledním zasedání výboru v Budapešti, plně se stavíme za prodloužení doby platnosti Varšavské smlouvy ve stávajícím obsahu. Oceňujeme úsilí stranického a státního vedení PLR v tomto směru a plně podporujeme polský návrh Protokolu o prodloužení, předložený na zasedání pracovní skupiny ve Varšavě.

Mezinárodní situace zůstává od našeho jarního zasedání nadále nebezpečně napjatá jako důsledek politiky nejreakčnějších imperialistických kruhů, především v USA.

Plně se ztotožňujeme s tím, jak situaci ve svém projevu analyzoval a charakterizoval A. Gromyko. V mezinárodním životě nadále působí nebezpečné tendence, zvyšující napětí, jehož příčinou je politika nejreakčnějších imperialistických kruhů, zainteresovaných na závodech ve zbrojení, které se navzdaly úsilí o narušení vojenskostrategické rovnováhy ve světě.

Je nesporné, že zejména rozmístění nových amerických raket prvního jaderného úderu byly vážně zatíženy vztahy mezi Východem a Západem. Byly poškozeny zejména politicky. Stejně destruktivně na tyto vztahy působí i prohlášení politiků USA zpochybňující v souvislosti s jaltskou a postupáckou konferencí poválečné uspořádání v Evropě. Jejich výroky jsou vedeny na máyn tém silám na území našeho západního souseda, které se dosud nechtějí smířit s porážkou fašismu, zánikem Velkoněmecké říše, s existujícím statem quo. Opět totiž odtud slyšíme hesla o "otevřenosti německé otázky", o tom, že "Německo je větší než NSR". Právem nás znepokojuje antisocialistická a antičeskoslovenská aktivita a požadavky sudetoněmeckých landsturmšuftů z posledních revanšistických srazů. Zvláště téze o tom, že "Evropa se šumavě rekonštruuje".

Weizsäckerovi a Genscherovi jsme v červenci v Bonnu zdůraznili, že tyto negativní skutečnosti umocnila osobní přítomnost ex-prezidenta Carstense, Kohla, Zimmermanna i Strausse. Genscher a další nás však v Bonnu ujišťovali, že spolková vláda plně a bez postranních úmyslů stojí za smlouvami s našimi státy, nemá prý nyní ani v budoucnu žádné územní nároky. Museli jsme jim položit otázku: Jaká je skutečná linie Bonnu? Ta, kterou nám tlumočí oficiálně? A nebo ta, která zaznívá z tribun srazů landsmanšaftů z úst oficiálních představitelů?

Soudruzi,

po budapeštském zasedání našeho výboru jsme zaregistrovali zájem řady západoevropských zemí o politický dialog. Takových, které po léta politické styky s námi nerozvíjely, ba i takových, s kterými jsme politické styky doposud vůbec neměli. Reagovali jsme na tyto iniciativy kladně všude tam, že je bylo možno účinně využít k vysvětlování a prosazování našich stanovisek.

Na úrovni ministrů a příležitostí oficiálních návštěv jsme jednali s NSR, Francií, Belgií, Dánskem, Švédskem, Finskem, Fokkem, Švýcarskem, pracovali s Itálií, Španělskem, Tureckem, Kypr, na úrovni náměstků ministrů například s Velkou Británií, Holandskem, Lucemburskem a dalšími.

Každě říci, že společnou črtou jejich přístupů byl bezpečný by cílevědomě volený způsob navozování pozitivní, uvolněné atmosféry, nebo - chceme-li - jakéhosi organizovaného optimizmu. Úsilono volali po obnovení vzájemné důvěry mezi státy po období té ze začátku 70 let, po navázání věcné spolupráce, po projevech dobré vůle, zdrženlivosti, rozvážnosti, konstruktivního dialogu, návratu k jednacím stolům. Po potřebě více se dívat do budoucna než do minulosti s cílem zlepšit celkové vztahy Východ-Západ, snížit napětí, zlepšit mezinárodní ovzduší, ovlivit ducha Be sinak a politiku snižování napětí.

Faktič bylo zřejmé, že se chtějí vystříbat vyhodnocení rozdílných názorů vedle na zasedání a další problémy. Káři tlumo-

čená principiální stanoviska, důsledně odražející naši společně vypracovanou linii, která ještě nedávno odmítali jako tvrdá a zkamennělá, náhle začali označovat za zajímavá, nadějná, povzbudivá, pružná, smířlivá, překvapivě konstruktivní. Po jednom jednání v Praze jsme slyšeli i "o obratu a průlomu v celkových vztazích se zeměmi Východu" a dokonce byl vysloven i příjemný údiv, vyplývající z osobního přesvědčení jednoho z jednajících ministrů, "že ČSSR a socialistické země si skutečně přejí mír a odzbrojení".

Tento základní přístup byl provázen i dávno nezaznamenanou konciliantností. V minulosti představitelé těchto zemí pod všemožnými záminkami na počad politických jednání prosazovali nej-různější požadavky, problémy, či lépe řečeno pseudoproblémy. A činili tak s nepřítěš zastíraným zájmem zkomplikovat a znervoznit tato jednání a snížit jejich význam. Zpravidla nám předhazovali známou kolekci námitek. hrubé porušování závěrečného akta helsinské konference, zvláště tzv. třetího koše, neochotnost plnění lidských práv, banální otázky tzv. dívidantů, žádosti o vysídlování do zahraničí, slučování rodin, propouštění z vězení nejen cizinců, ale dokonce i našich občanů odsouzených podle našich zákonů, povolení cest novinářů zkompromitovaných útvary proti našemu úsvetu a podobně a podobně.

Nyní všechny tyto otázky - jakoby na povel - stáhli z jednacích stolů. I tato skutečnost byla součástí nových přístupů.

Mezi důležité motivy tohoto nesporně koordinovaného, zjevně konjunkturálního, téměř demonstrativně okázalého "make-upu" v dialogu našich partnerů bezpochyby patřilo jejich si nás zděravňované stanovisko, že stav, ke kterému se dospělo po reorganizaci raket středního doletu v Evropě je daný a představuje základnu, ze které je třeba vycházet při řešení dalších bezpečnostních problémů odzbrojení.

Další motivy bezpochyby představují jejich skutečné obavy z nebezpečí války, ke kterému se svět tak přiblížil, snad i všeobecná únava z posledních let, kdy NATO nastoupilo militaristický kurs konfrontace, docela jistě tlak protiraketového a mírového hnutí proti zbrojení a nesmyslnému růstu vojenských výdajů, jakož i úvahy, že nové kolo zbrojení si většina těchto zemí prostě hospodářsky dovořit nemůže.

Zajisté, bylo i mnoho jiných důvodů. Od konjunkturnálních předvolebních zájmů zaměřených na podporu stávající americké administrativy až po znepokojení nad neakceptovatelným počínáním si Spojených států na zbrojařském kolbišti. Mezi nimi všemi však na prvním místě bylo poznání tvrdé reality, že dosáhnout jednostrannou převahu nad státy Varšavské smlouvy se nepodařilo a nepodaří, a že tyto státy jim daly rozhodnou a pádnou odpověď, která činí další úsilí v tomto směru nesmyslným utrácením materiálních, finančních i lidských zdrojů.

Možno předpokládat, že především tento rozhodující faktor, jenž ovlivňoval jejich přístupy, bude stejně i nyní ovlivňovat další kroky staronové americké administrativy. Jediným přítkem pro její rozhodnutí bude ovšem či nespíše jejich praktických činů a jejich provádění.

V tomto kontextu, jako významný úspěch zahraniční politiky SSSR chápeme dosažení dohody o zahájení nových jednání s USA o celém souboru navzájem spjatých otázek týkajících se omezení militarizace vesmíru a snížení jaderných zbraní a jaderných prostředků středního doletu. Považujeme za nanejvýš oprávněné, aby tato jednání dospěla do vítězného závěru, jehož cílem musí být upravení existující strategické rovnováhy, zahraniční militarizace kosmu a dosažení úpravného závěru a nakonec i likvidace jaderných zbraní.

A nyní ke konkrétním otázkám naší zahraničně-politické činnosti. V jejím popředí je prosazování návrhů, vytýčených v pražské Politické deklaraci a rozpracovaných na posledních zasedáních našeho výboru. Kolektivním úsilím našich zemí se podařilo zafixovat tyto návrhy do povědomí evropské a světové veřejnosti. Mnohé z nich se staly základem rezolucí významných mezinárodních shromáždění nebo byly vyjádřeny v řadě dvoustranných a mnohostranných dokumentů. Navzdory pokusům je ignorovat tyto návrhy zapustily pevné kořeny a objevují se první výhonky, jež by v budoucnu mohly přinést plody.

V komplexu problémů omezení závodů ve zbrojení a odzbrojení zaujímá prvořadé místo úsilí socialistických států o odvrácení hrozby jaderné války. V této souvislosti plně podporujeme dalekosáhlý návrh přednesený soudruhem Černěnkem na vypracování kodexu norm chování mezi jadernými státy.

Na stockholmské konferenci zatím nedošlo ke změnám, které by si vyžadovaly, dle našeho názoru, modifikaci linie států Varšavské smlouvy. Plně se potvrzuje, že je správná, že vychází z principu rovnosti a stejné bezpečnosti, že je zaměřena na odhalování skutečné podstaty návrhů států NATO a na prosazování vojenskopolitického přístupu k řešení otázek důvěry a bezpečnosti v Evropě. Považujeme i nadále za důležité získávat pro naši koncepci N+V země, z nichž většina dosud nezaujala k našim návrhům - především vojenskopolitického charakteru - konečné stanovisko. Za pozitivní krok pokládáme vytvoření dvou pracovních skupin, které mají zátra zahájit svá jednání.

Přechod do fáze věcného projednávání jednotlivých návrhů vyžaduje od nás důkladnou přípravu konkrétní argumentace v celém rozsahu předložených návrhů.

Široký nájezd vyvolává návrh na uzavření Smlouvy o vzájemném nepoužití vojenských sil a zachování mírových vztahů mezi členskými státy Varšavské smlouvy a členskými státy NATO. Plně

se osvědčila praxe jeho prosazování po dvou liniích. Jednak ve formě Výzvy členským státům NATO k zahájení mnohostranných konzultací a jednak na fóru stockholmské konference. Určité elementy našeho návrhu nalézají odezvu u zemí Severoatlantického paktu, což potvrzuje správnost naší zvolené taktického postupu.

V průběhu bilaterálních konzultací, na stockholmské konferenci i v oficiálních prohlášeních představitelů mnohých západních zemí dali najevo, že jsou připraveni se zabývat tímto naším návrhem, resp. otázkou nepoužití síly. Tím se potvrdilo, že USA se nepodařilo smést tento návrh ze stolu. Většina zemí NATO však jeho přijetí stále podmiňuje akceptováním jimi navržených vojenskotechnických opatření.

Rozdílně se jednotlivé země NATO vyjadřují k projednávání smlouvy. Tedy, zda touto smlouvou začít a nebo skončit proces posílení důvěry a bezpečnosti v Evropě. Ministr Tindemans například při jednáních v Praze řekl, že pro Belgie jsou přijatelné obě varianty. Rovněž ministr Cheysson neodmítl náš návrh, avšak zdůraznil, že politické cíle musí být vyjádřeny konkrétními vojenskotechnickými opatřeními. Pozitivně se vyjádřil i švédský ministr Bodström.

Trvalou pozornost vyvolává otázka vytvoření bezjaderných pásem na severu Evropy, na Balkáně nebo v jiných oblastech našeho kontinentu. Předmětem našeho působení by měly být především ty státy jednotlivých regionů, které pod tlakem USA odmítají konkrétní jednání o realizaci těchto návrhů.

Bez pozitivních odpovědí zůstává návrh na omezení a snížení vojenských výdajů.

Na probíhajícím 39. Valném shromáždění OSN se soustřeďujeme na prosazování komplexu našich společně vypracovaných návrhů. Vyjádřili jsme rozhodnou podporu novým závažným sovětským návrhům - především rezoluci o využívání kosmického prostoru výhradně pro mírové účely a pro blaho lidstva a rezoluci o nepřif-

postnosti politiky státního terorismu a jakýchkoliv akcí států zaměřených na podkopání společenského a politického zřízení v jiných svrchovaných státech.

Úsilí socialistických zemí o pozitivní řešení nazrálých mezinárodních problémů, které se tak výrazně projevilo na probíhajícím VS OSN, nalezne nesporně své vyjádření i při přípravě konkrétních akcí v souvislosti se 40. výročím založení OSN a s 10. výročím podpisu ZA KBSE. Jubileum Helsinek by se mělo stát - jak zamýšlí finská strana - novým impulsem pro oživení politiky détente. Mělo by být vzpomenuo náležitým způsobem na příslušné úrovni - podle dohody mezi všemi signatářskými státy. V této souvislosti bych chtěl poznamenat, že bychom měli promyslet náš přístup k těmto dvěma výročím.

K dynamickému pokračování helsinského procesu mohou výrazně přispět i další konkrétní akce dohodnuté v Madridu. Týká se to zejména budapeštského kulturního fóra, kdy poprvé v rámci celoevropského procesu bude jednání probíhat v bratrské socialistické zemi. Pozorně registrujeme zatím věcnou atmosféru přípravného jednání expertů v Budapešti. Naše jednání, zejména ve Švýcarsku, ukazují, že mezi neutrálními zeměmi byla údajně dosažena shoda na vytvoření čtyř pracovních skupin, což není vzdáleno našemu přístupu k této otázce.

Náležitou pozornost je třeba věnovat i společné přípravě na ottawskou schůzku expertů o lidských právech. Ze strany Západu půjde jistě o snahu využít tohoto fóra pro vměšování do vnitřních záležitostí socialistických zemí.

Mezi palčivé otázky dnešní doby, které vyžadují neodkladné, spravedlivé a mírové řešení, patří ohniska napětí v různých částech světa. V důsledku imperialistické politiky USA velmi nebezpečnou nadále zůstává situace na Blízkém a Středním východě, ve Střední Americe a v karibské oblasti.

Vyjadřujeme svou solidaritu s bojem hrdinného lidu Nikaraguy. Odsuzujeme rovněž vměšování do vnitřních záležitostí Salvádoru, hrozby vůči socialistické Kubě.

Podporujeme úsilí skupiny Contadora o politické řešení situace v této oblasti.

Vážení soudruzi,

na závěr bych chtěl ještě jednou vyslovit souhlas s návrhem komuniké a protokolu, jež byly vypracovány na schůzce expertů a posouzeny na úrovni našich náměstků. Členem čs. delegace upřímně děkuji všem za vykonanou práci. Doporučuji, aby komuniké, jakož i protokol z našeho jednání, byly přijaty v navrženém znění.

Společná linie členských států Varšavské smlouvy, kterou jsme na tomto zasedání výboru ministrů dále zharmonizovali, linie orientovaná na upevnění důvěry, bezpečnosti a míru, je již 30 let významným a účinným faktorem mezinárodního života. Věřím, že závěry našeho zasedání budou pozitivním přínosem k našemu společnému boji za odvrácení nebezpečí války, za uchování a upevnění míru a rozvoj spolupráce mezi národy.